

Тетяна ЦИЦЮРА

здобувачка

Рівненський державний гуманітарний університет

Інна ДЕЙНЕГА

д. е. н., професор,

завідувачка кафедри економіки та управління бізнесом,

Рівненський державний гуманітарний університет

inna.deineha@rshu.edu.ua

ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА ПЛОДОКОНСЕРВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

RESEARCH OF THE MARKETING ENVIRONMENT OF THE FRUIT CANNING INDUSTRY OF UKRAINE

Плодоконсервна промисловість в Україні – це галузь, що характеризується великими обсягами переробки фруктів і овочів та є основною сировинною базою при виробництві овочевої та фруктової консервації. Вітчизняні плодоконсервні підприємства використовують велику питому масу продукції садівництва для переробки (консервування). У структурі насаджень до 40-70% відводиться кісточковим культурам (слива, абрикос, персик тощо), котрі забезпечують високоякісними плодами для консервування. Продукцію для переробки господарства реалізують промисловим підприємствам, або переробляють на своїх консервних заводах (цехах) [1].

На сьогодні в Україні триває інтенсивний розвиток елітного сегменту плодоовочевої консервації. Завдяки високій якості її успішно реалізують на внутрішньому та зовнішньому ринках. Сировинною базою підприємств плодоконсервної промисловості є відповідні галузі сільського господарства. У сільському господарстві України відбувається стрімкий розвиток виробництва овочів, що реалізуються двома каналами – промисловим підприємствам для переробки і виготовлення відповідної продукції, та домогосподарствам – для споживання у свіжому вигляді, домашнього консервування тощо [3, с.80].

Не зважаючи на таку динаміку урожайності, обсягу валового збору продукції галузі на рівні 1990 р. досі не вдалося досягти. Єдиною причиною цього є триваюче скорочення площ насаджень плодово-ягідних культур – за останніх тридцять років вони скоротилися у 3 рази. Така тенденція стала причиною того, що рівень виробництва плодів і ягід не забезпечує внутрішніх потреб у продукції. На ринку має місце конкуренція між 89 промисловими та кінцевими споживачами плодово-ягідної продукції. Це загострює дефіцит сировини промислових підприємств плодоконсервної галузі [3, с.87-89]. Саме тому сировина для цієї галузі надходить також із-за кордону. До прикладу, основними країнами-постачальниками плодоовочевої консервації до України в 2019 р. були Польща (6020,3 т) та Угорщина (1745,5 т).

Вітчизняний ринок плодоовочевих консервів на сьогодні є не до кінця освоєним та має значний потенціал розвитку, про що свідчать відповідні статистичні дані. За останні п'ять років в Україні на одного жителя вироблено 20-30 у. б. консервів, тоді як у країнах Західної Європи і в США – 200-250, Болгарії – 150 у. б., Угорщині – 160 у. б. Трендом останніх років є також посилення ролі бренду у діяльності підприємств плодоконсервної промисловості, адже обов'язковими умовами успішного просування стали бренд і зручна упаковка. Із ритейлу фактично зникли «безіменні» консервовані вироби, а також – продукція низького гатунку та фасована в незручній тарі.

Паралельно із солодкою консервацією розвивається ринок соків. В Україні з 2017 до 2019 році споживання соків, морсів, компотів та подібних напоїв зростало. У 2019 році темп приросту продажу соку склав близько 21%, в порівнянні з 2018 роком у грошовому еквіваленті, що безпосередньо пов'язано з ростом цін на продукцію, хоча в натуральному еквіваленті темп приросту знижується.

Паралельно з споживанням на внутрішньому ринку, спостерігається зростання експорту вітчизняної продукції. Так, у 2019 році експортери продали на зовнішньому ринку на 60% більше продукції (порівняння йде за період 8 місяців 2019 року до аналогічного періоду попереднього року).

Найбільш споживаними категоріями, які пропонуються на ринку, є соки і нектари, які займають в сумі більше 98%, морси, смузі – це більш «нішева» категорія. Оскільки продукція у закритій упаковці має довгий термін зберігання, то покупці віддають перевагу великим обсягам (від 1л і більше). При цьому враховується психологічне сприйняття ціни, коли ціна за літр зменшується зі збільшенням упаковки. Соки хоч і є стабільно споживаною категорією протягом усього року, проте навесні їх виробництво збільшується приблизно на 20%, що пов'язано з кліматичними умовами.

Карантинні обмеження 2020-2021 років мали негативний вплив на ринок, оскільки соки не є товаром першої необхідності. В першу чергу це пов'язано із забороною на масові заходи або пікніки, де традиційно вживаються соки. Однак цей тренд не мав довгострокового ефекту в майбутньому.

Внаслідок вторгнення росії, нанесені збитки 2653 суб'єктам господарювання, що входять в агропромисловий комплекс України. При цьому, площа багаторічних насаджень зменшилась на 9 тис. гектарів, а ріллі на 1,9 млн. гектарів. Через мінування територій, існує потреба в проведенні обстеження та розмінування площі приблизно 1 млн. гектарів. Зросла вартість виробничих процесів, через підвищення цін на пальне, добрива та посівні культури [1].

Суттєві збитки нанесено сфері рослинництва. Показники виробничих обсягів впали до 35-40% відносно попереднього року, що викликано зменшенням площ посіву, та зниженням показників врожайності. Також, за даними Мінагрополітики, збитки внаслідок викрадення окупаційними військами складають близько 500 тис. т зерна, декілька десятків тис. т олії соняшника, та велику кількість овочів. Не менше вплинуло на галузі АПК руйнування інфраструктури. Через військові дії постраждали або були повністю знищені об'єкти сільськогосподарського призначення, склади, важливі енергетичні вузли, виробничі цехи переробної

промисловості, транспорт та ключові транспортні сполучення. Фіксуються втрати спеціалізованої техніки, внаслідок пошкодження або викрадення [1].

Забезпечити населення харчовими продуктами власного виробництва можна лише завдяки швидкому нарощуванню виробництва консервної продукції. При цьому промислова переробка сільськогосподарської сировини в місцях вирощування потребуватиме нового будівництва переробних підприємств. Необхідно розв'язати проблему глибокої комплексної переробки сировини й створення маловідходних виробництв.

Одним з найважливіших питань консервної галузі є впровадження асептичного консервування різних видів напівфабрикатів: пюреподібних, рідких, з цілих і нарізаних плодів. Водночас потребує вирішення завдання транспортування стерильних напівфабрикатів у контейнерах – цистернах, а також приймання й розфасування їх в споживчу тару. Особливої ваги це питання набуло під час карантинних обмежень, що діяли в тому числі і на території України, адже споживачі часто замовляли доставку товарів, що мали найменшу дотичність до продукції, котра безпосередньо споживається.

Для збільшення випуску конкурентоспроможної продукції підприємства плодоконсервної галузі області постійно працюють над впровадженням нових технологій, пошуком сировинної бази, розширенням ринків збуту, покращенням якості продукції, розширенням асортименту, впровадженням нових видів тари і упаковки [2, с.320].

Таким чином, плодоконсервна промисловість України має значний потенціал розвитку, що обумовлено як сприятливими кліматичними умовами, так і культурною спадщиною українців. Основним негативним фактором, що знижує ефективність діяльності підприємств галузі, створює значні загрози їх успішному функціонуванню в поточній перспективі, є повномасштабні воєнні дії рф на території України.

Список використаних джерел

1. Команда UC.Market. Агропромисловий комплекс України, огляд ніші та реалії сьогодення. URL: <https://blog.youcontrol.market/aghropromislovii-komplieks-ukrayini-oghliad-nishi-ta-riekaliyi-soghodiennia/> (дата звернення: 07.10.2023)
2. Логоша Р.В., Мазур К.В., Кричковський В.Ю. Маркетингове дослідження ринку овочевої продукції в Україні: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2021. 344 с.
3. Немченко Г. В. Розвиток підприємств харчової промисловості в умовах реформування аграрного сектору економіки: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії: галузь знань 07 – «Управління та адміністрування», спец. 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / Одеська національна академія харчових технологій. Одеса, 2021. 265 с.
4. Організація виробництва в галузі садівництва та виноградарства. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/ebook/mn/ov/page11.html> (дата звернення: 07.10.2023)